

Markus Penttinen

12.4.2021

Dnro 001/81/2021

Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne asiantuntijakuulemiseen torstaina 15.4.2021 klo 11.45

VNS 7/2020 vp Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Osaajien liikkuvuus

Valtioneuvoston EU-selonteko kiinnittää oikein huomiota osaajista käytävään kansainväliseen kilpailuun ja että tämä kysymys on kytkettävä osaamisen, kilpailukyvyn ja elinkeinopolitiikan edistämiseen. Työ- ja osaamisperäistä maahanmuuttoa ajatellen EU:lla on joukko jo voimassa olevia direktiivejä. Niiden lisäarvo ei ole kuitenkaan pääsääntöisesti ollut merkittävä, koska eurooppalainen lainsäädäntö sekä toisaalta kansalliset menettelyt tai tarpeet eivät ole välttämättä kohdanneet. Vastaisuudessakin tulee kiinnittää huomiota nimenomaan siihen, että EU-tason päätökset saadaan mahdollisimman suuren lisäarvon luojiksi. Niiden tulee edistää järjestelmällisesti mm. osaajien liikkuvuuden hallinnoinnin digitalisointia.

Yksi erityistä tulevaa kehittämistä vaativa kysymys on ammattipätevyyden tunnustaminen, jota ilman osaajien liikkuvuus on vaikeaa. EU-alueella tämä toimii kohtuullisesti ammattipätevyydirektiivin ja muutamien muiden menettelyjen ansiosta. Kyseisen kaltaiset menettelyt ovat paljon heikompia EU:n ja sen ulkopuolisten maiden välillä, mikä on omiaan heikentämään liikkuvuusmahdollisuuksia. Tähän kysymykseen tarvitaan lisäpanostuksia.

Komissio on myös lanseerannut ajatuksen EU-tasoisesta "talenttipoolista", eli ikään kuin 3. maiden kansalaisista koostuvasta osaajareservistä, josta esimerkiksi työnantajat voisivat hakea tarvitsemiaan työntekijöitä. Ajatus on sinänsä mielenkiintoinen, mutta järjestelmän toimivuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Millä kriteerillä talenttipooliin valittaisiin osaajia, kuka sitä hallinnoisi, miten kytkös kansalliselle ja työpaikkatasolle ja niin edelleen?

Merkittävä kysymys on myös, miten EU:n alueelle opiskelemaan tulevia saadaan jäämään työntekijöiksi tai yrittäjiksi. Alkaneeksi EU:n 2021-27-budjettikaudeksi Erasmus+-ohjelmaa saatiin jonkin verran kasvatettua, mutta sitä on laajennettava lisää ja tämän tulee koskea myös vaihtoa

EU:n ulkopuolisen maailman kanssa. Myös tutkijavaihtoa tulisi kasvattaa.

Digitalisaatiosta

EU:n tulee olla edelläkävijä digitalisaatioon, tekoälyyn, datatalouteen jne. liittyvissä kysymyksissä. Tämän tulee tarkoittaa suotuisaa innovaatio- ja taloudellista ympäristöä alan toimijoille sekä toisaalta on huolehdittava valtioneuvoston EU-selonteon vaatimuksen mukaisesti digitaalisesta turvallisuudesta, tietoturvasta ja henkilötietojen suojasta samoin kuin digitaalisen osallisuuden vahvistamisesta. Komissio ehdotti äskettäin vuoteen 2030 ulottuvia tavoitteita, jotka koskevat mm. digitaalisesti osaavaa väestöä ja alan ammattilaisia sekä digialan infrastruktuuria ja yritysten ja julkisten palvelujen toimintaa. Laaja, kaikki alat kattava lähestymistapa onkin oikea ja tätä voi edesauttaa EU:n koronaelvytysväline, jonka varoista vähintään 20 % on käytettävä digitalisaatioon. Koronan tuoma digiloikka on käytettävä täysimääräisesti hyväksi.

Osana digitalouden osallisuuden vahvistamista EU tarvitsee myös yhteiset säännöt alustatyölle, josta on tulossa komission esitys loppuvuonna.

Avoimuus ja hallinnollinen taakka

EU:n avoimuus ja kuulemismenettelyt ovat menneet voimakkaasti eteenpäin verrattuna tilanteeseen Suomen tullessa jäseneksi runsaat neljännesvuosisata sitten. Tähän on osaltaan myötävaikuttanut sähköisten menettelyjen kehittäminen, vaaleilla valittavan Euroopan parlamentin kasvanut merkitys sekä monet lainsäädännön kehittämishankkeet (vaikuttavuusarviot jne.). EU:n hallinnon kehittämistä on jatkettava, siinä missä kansallistakin.

EU-selonteossa todetaan, että tarpeettoman hallinnollisen taakan välttäminen on entistä tärkeämpää taloudellisen elpymisen ja uuden kasvun edistämiseksi. Kysymys on tärkeä ja se on ollut jatkuvasti esillä unionitasoisen (ja kansallisten) lainsäädännön luonnin yhteydessä. Merkillepantavaa on, että kun Iso-Britannia erosi EU:sta, se ei ole juurikaan alas ajanut laajasti EU:n lainsäädäntöä tai vain luonut kansallisen vastaavan lain tai järjestelmän tilalle. Ei ole näyttöä siitä, että EU kokonaisuudessaan olisi luonut jotain merkittävää hallinnollista taakkaa. Jos jokin järjestelmä ei perustu EU:n lakiin, tulee sen tilalle useimmiten olla vastaava kansallinen laki.

EU-selonteossa todetaan myös, että toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden noudattaminen on keskeistä EU-säätelyn hyväksyttävyyden ja toimivuuden kannalta. Jos tavoitteet voidaan saavuttaa yhtä hyvin tai paremmin kansallisella tasolla, ei EU-säätely ole tarpeen. Tämä on luettava myös toisinpäin eli jos tavoitteet voidaan saavuttaa paremmin EU-tasolla, niin kansallinen säätely ei välttämättä ole tarpeen. Itse asiassa yhä useampi kysymys on sellainen, että tarvitaan rajat ylittäviä sopimuksia, säätelyä ja yhteistyötä.

Akava ry:n puolesta

Markus Penttinen
kansainvälisten asioiden päällikkö